

Vsebina je povzeta in prirejena po priročniku Prvi koraki, metodični priročnik za poučevanje človekovih pravic, Amnesty International Slovenije.

Podrobneje smo dolgoletne izkušnje predstavili v publikaciji Delavnice ustvarjalnosti, model izvajanja

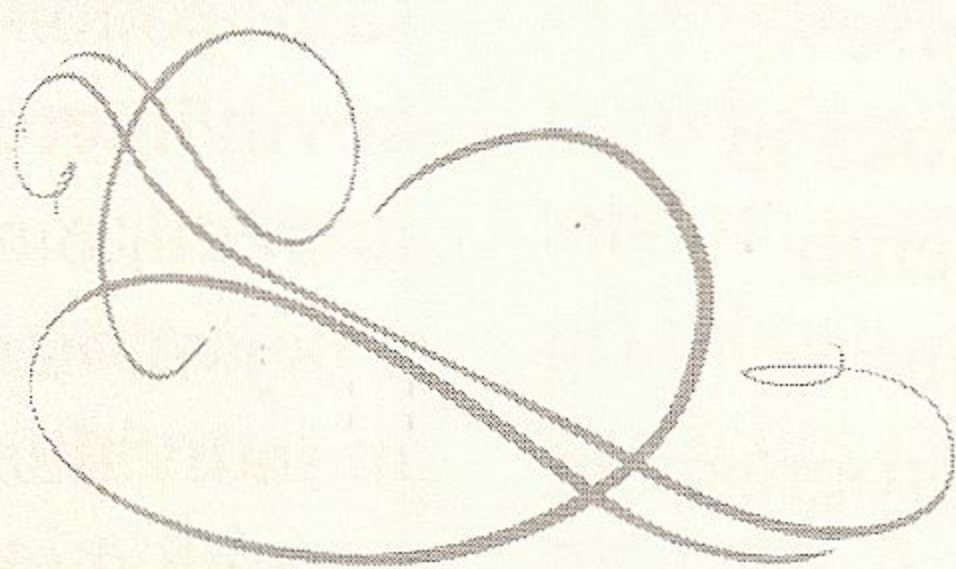
delavnic v prvem in drugem razredu smo opisali v knjigi Nadarjeni, šola, šolsko svetovalno delo, poročilo o izkušnjah v projektu Nadarjeni učenci v osnovni šoli pa je objavljeno v zborniku Spodbujanje razvoja nadarjenih učencev osnovne šole.

LITERATURA

Tanja Bezić et al.: *Spodbujanje razvoja nadarjenih učencev osnovne šole*. Zavod RS za šolstvo, Ljubljana 2001.

Tanja Bezić et al.: *Nadarjeni, šola, šolsko svetovalno delo*. Zavod RS za šolstvo, Ljubljana, 1998.

Slavica Bragato, Neva Pahor, Nataša Skrt Leban: *Delavnice ustvarjalnosti*. Zavod RS za šolstvo in šport, Ljubljana, 1992.

Tamara Malešević

Osnovna šola Šmarje pri Jelšah

SOBOTNA ŠOLA KOT SREDSTVO IN CILJ ODKRIVANJA IN IDENTIFIKACIJE NADARJENIH OTROK

ODKRIVANJE IN UGOTAVLJANJE NADARJENIH UČENCEV

Ob koncu vsakega šolskega leta vsi učitelji imenujejo nadarjene učence izmed tistih, ki so jih poučevali. V približno istem času vpišemo na komisiji za šolske novince v razvid nadarjene otroke male šole glede na priporočila vzgojiteljic. Tako zagotovimo otroku večkratno možnost, da bi bil v osmih letih šolanja predlagan za obogatitveni program za nadarjene otroke naše šole.

Učitelji izpolnijo vprašalnik za odkrivanje nadarjenih učencev, ki vsebuje naslednje rubrike:

1. Imenujte nadarjene učence, katere ste poučevali v tem šolskem letu, in zapišite njihove lastnosti, po katerih ste jih prepoznali kot nadarjene.
2. Imenujte učence, za katere menite, da sodijo med nadarjene, ki jih težje odkrivamo (prihaja iz nestimulativnega okolja, ima slab učni uspeh, vedenjske ali osebnostne motnje).
3. Ali katerega izmed nadarjenih učencev uvrščate med izjemno nadarjene in ga predlagate za individualno delo?
4. Ali bi katerega izmed nadarjenih učencev celo predlagali za akceleracijo oz. preskok razreda?

Šolsko leto	Deklice	Fantje	Skupaj	%
1998/99	18	16	34 (102)	33
1999/2000	19	11	30 (120)	25
2000/01	11	13	24 (93)	26

Število nominiranih učencev 3. razredov po šolskih letih

Neposredno pred začetkom programa sobotne šole ocenijo nominirane učence 3. razredov njihove učiteljice po kontrolnem seznamu lastnosti in vedenja učenca, ki ga ponuja razširjena programska skupina za svetovalno delo v dokumentu Operacionalizacija koncepta Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli iz leta 2000.

Psihološko testiranje intelektualnih sposobnosti in ustvarjalnosti vseh učencev opravimo vsakega septembra v 3. razredu v skladu s soglasji staršev. Tako lahko sami starši predlagajo svojega otroka in sodelujejo pri odkrivanju potencialnih nadarjenih učencev. Pri tem uporabimo instrumenta, ki ju predlaga prej omenjeni dokument: Ravnove progresivne matrice in Jellen-Urbanov test ustvarjalnosti.

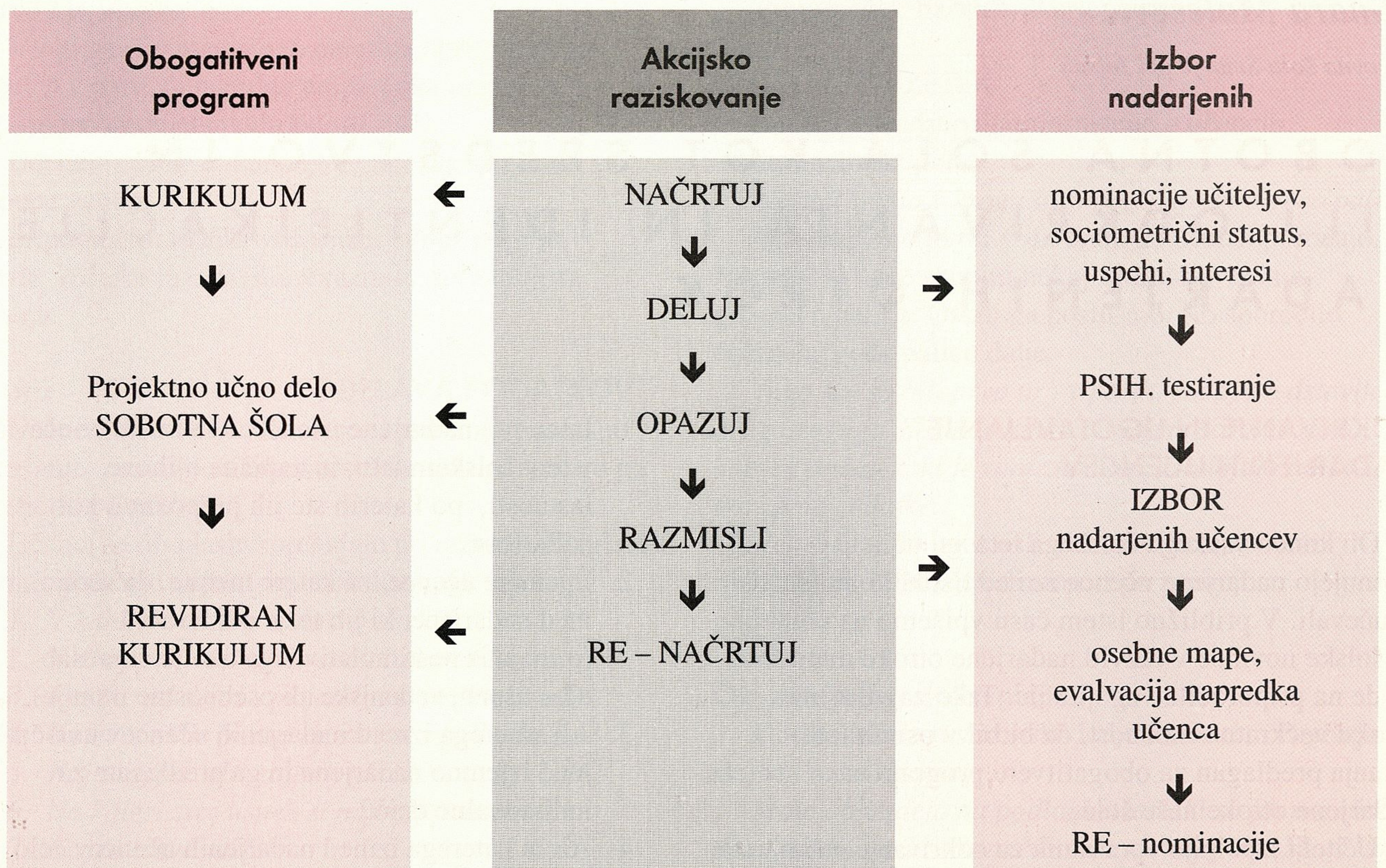
Kontinuiranost odkrivanja in identifikacije nadarjenih na šoli zagotovimo s procesno diagnostiko (Ferbežer, 1998). Odkrivanje nam v določenem trenutku ponudi konkretne izbore nadarjenih, njih pa spremljamo s pomočjo programske podpore sobotne

šole. Ta procesni pristop podpira tudi Renzulli v svojem trikrožnem modelu. Naj spomnim: Renzullijev trikrožni model navaja, da je nadarjeno vedenje na kateremkoli pomembnem področju človekove aktivnosti posledica interakcije in kombinacije treh lastnosti posameznika: nadpovprečnih sposobnosti, nadpovprečne ustvarjalnosti in zavzetosti za opravljanje nalog (motivacije) – v stimulativnem okolju (Dobnik, 1998).

Renzulli kritizira pojem »biti nadarjen« in se s tem izogne etiketiranju nadarjenih učencev. Njegov model »vrtljivih vrat« namenja pozornost »razvijanju nadarjenosti posameznika v določenem času in okoliščinah« in zagotavljanju možnosti in organizacijskih okoliščin, v katerih otrok lahko razvije vrste nadarjenega vedenja (ibid.).

Vse šolsko leto zbiramo še naslednje: podatke o samopodobi otroka (standardiziran vprašalnik), o otrokovih interesih, o sociometričnem statusu učenca v razredu, o rezultatih s tekmovanj in z drugimi presežki v dejavnosti učenca, podatke iz poročil staršev (evalvacija in individualni pogovori), informacije mentorja in portfelj nadarjenega učenca (na predmetni stopnji).

Z vsemi temi podatki stalno dopolnjujemo izbor nadarjenih učencev kakor tudi njihovih »osebnih map«. Njim dodamo tudi podatke iz evalvacije sobotne šole. Osebnne mape tako postajajo zbirka akcijskih informacij (po metodi akcijskega raziskovanja).

Vpetost metode akcijskega raziskovanja med procesa odkrivanja in identifikacije (izbor) in dela z nadarjenimi učenci (obogatitveni program)

Nominacije učiteljev so temeljno merilo za izbor nadarjenih. Treba je poudariti, da nadarjene učence nominirajo (to pomeni, da jih med rednim poukom tudi spremljajo) vsi pedagoški delavci, ne samo tisti, ki izvajajo programe. Nominiranje nadarjenih je izziv za vsakega učitelja, da preveri svoje merilo. To je tudi priložnost, da učitelja educiramo in izurimo v prepoznavanju nadarjenosti. Učitelj, ki bo redno ocenjeval vsakega nominiranega učenca po lestvici vedenja in osebnosti, kjer je označenih 48 značilnosti nadarjenih, bo vsako leto bolj izurjen ocenjevalec. Zanimivo bo dolgoročno spremljati prekrivanje izbora nadarjenih glede na nominacije učiteljev in glede na kriterij pri psihološkem testiranju intelektualnih sposobnosti in ustvarjalnosti.

Ob koncu šolskega leta zvedo starši nadarjenih otrok v individualnih pogovorih s šolsko psihologinjo za delne rezultate testiranja in rezultate spremljanja otroka v sobotni šoli. Od staršev dobimo podatke o zgodnjih znakih morebitne nadarjenosti in v pogovoru zastavimo individualne smernice za podpiranje celostnega razvoja otroka doma in v šoli. Bernarda Dobnik je v recenziji programa naše šole zapisala, da ti individualni pogovori ponujajo staršem drugačno informacijo, kot so je sicer vajeni v šoli. Predmet pogovorov so otrokove lastnosti nasploh in napredek, ne pa šolske ocene.

Poleg intelektualnih sposobnosti in ustvarjalnosti preverimo tudi otrokovo samopodobo z vprašalnikom SPA (Musitu, Garcia, Gutierrez, Krajnc, Pečjak, 1998). Dolgoročno pričakujemo izboljšanje samopodobe nadarjenih otrok zaradi učinkov občasnega izločevanja v bolj homogene skupine (po sposobnostih in posebnih osebnostnih potrebah). Znotraj teh skupin doživljajo potrditev, vzdržujejo ali dvigujejo aspiracije, utrjujejo notranjo motivacijo, tekmujejo v znanju (višja merila), torej zadovoljujejo svoje specifične potrebe. V individualnih pogovorih pa svetujemo staršem, kako naj podpirajo otrokovo pozitivno samopodobo.

Sociometrični status učenca potrjuje informacije o otrokovih morebitnih vodstvenih sposobnostih, socialni inteligentnosti, nadpovprečnih sposobnostih in sprejetosti otroka v skupini.

V šolskem letu 1998/99 so vsi učitelji nominirali tri učence naše šole, ki sodijo med tiste nadarjene, ki jih težje odkrivamo. V šolskem letu 1999/2000 je bilo takih učencev devet. To lahko pomeni, da narašča občutljivost učiteljev za prepoznavanje teh učencev.

SOBOTNA ŠOLA KOT REDNA OBLIKA DELA Z NADARJENIMI UČENCI

Organizacija

Sobotna šola predvideva občasno izločevanje nadarjenih iz celotne generacije otrok.

Eno soboto na mesec obravnavamo temo, ki jo osvetljujemo z različnih vidikov. Šola poteka ob sobotah med 9. in 12.30 uro na centralni šoli. Na začetku izberejo učenci (na razredni stopnji skupaj s starši) izmed približno devetih ponujenih tem najbolj zanimive za eno šolsko leto. Večinoma so mentorji sobotnih srečanj učitelji naše šole, je pa tudi nekaj zunanjih sodelavcev. Gre za timski način poučevanja (2–5 izvajalcev). Sobotno šolo obiskujejo skupine od 15 do 25 otrok.

Metodološki in didaktični prijemi

Celotni proces odkrivanja in dela z nadarjenimi spremljata metodi akcijskega in empiričnega raziskovanja. Vse teme pa združujejo načela projektne učnega dela: interdisciplinarni in celostni prijem (s pomočjo timskega pouka); upoštevanje interesov in potreb otroka; cilj ni večanje količine, ampak kakovosti znanja; usmerjenost v kritično in problemsko mišljenje; pri izboru vsebin sobotne šole simuliramo življenjske situacije; poudarek je na samostojnosti učenca (prek mentorsko-svetovalnega odnosa); cilj je uporabno znanje, spretnost (rezultat je izdelek, dogodek ali problem); sodelovalno učno delo med učenci.

Vsaka tema sobotne šole je oblikovana tako, da združuje dve skupini ciljev: logično-znanstvene in ustvarjalno-umetniške. V uvodnem delu učencev ne delimo. Takrat uporabljamo frontalno različne učne metode. V drugem delu sobotne šole pa z učenci delamo v manjših skupinah.

Vsebine

Mentorji so zamisli za teme sobotne šole črpali iz interesov učencev, ki so svoje želje zapisali v evalvacijske vprašalnike preteklo leto.

- Nekaj naslovov vsebin za 3. razred: Iščemo energijo / Z dežnikom ali brez njega / Kako poiskati pravo pot / Srednjeveško mesto in grad / Opazovanje nočnega neba / Pravljičice v soboto / Od zrna do kruha / Zaznavamo z vsemi čutili.
- Naslovi vsebin za 4. razred: Po gozdni učni poti do jame Pikel / Gremo v veselje / Potok – moje prvo raziskovanje / Kamnine za začetnike / Veselimo se od Božiča do Velike noči / Prisluhnimo in zaigramo / Radio – prijatelj več / Opazovanje nočnega neba / Pojemo tako in drugače.
- Vsebine za petošolce in šestošolce: Kako se predstavim / spodbujanje humorja pri otrocih / tehnike ustvarjalnega mišljenja / različne socialne igre / sedem faz reševanja problemov / razvijanje kritičnega mišljenja / kognitivni stili / spoznavanje asertivnih pravic / strateško reševanje konfliktov / kviz znanja / itn.

- Naslovi tem za 7. in 8. razred:
Demografska analiza šoloobveznih otrok / Problem odvisnosti / Zvezek naše poezije in proze v angleškem jeziku / Muzej na prostem v Rogatcu / Razlike med britansko in ameriško angleščino / Literarni večer / Zofijin krožek (filozofija za mlade) / Gledališki laboratorij / Fizika v vsakdanjem življenju / Svetloba in barve / Lepota, moč in zabava matematike / Izdelava izdelkov iz lesa / Med vnukom in dedkom / Pojavnost baroka v različnih zvrsteh umetnosti / Trijezični turistični vodnik po Šmarju.

Evalvacijski instrumenti

Vse programe sobotne šole združuje proces evalvacije na treh ravneh (učenci, mentorji, starši).

- Učenci ocenjujejo sobotno šolo je vprašalnik, ki nas informira, kako primerna je bila vsebina za otroka z več vidikov (tempa dela, interesa učenca, zadovoljevanja potreb nadarjenega otroka, njegove uveljavitve, sodelovanja, odpiranja novega interesnega področja).
- Sobotna šola v očeh staršev nam pove nekaj o pričakovanjih staršev do sobotne šole in nekaj o uresničitvi teh pričakovanj.
- Sprotna evalvacija mentorja opremi učitelja z akcijsko informacijo; na tej podlagi bogati in spremeni ali popravi program.
- Check-lista lastnosti učenca omogoča zbiranje informacij. Izpolnijo jo mentorji za tiste učence, za katere so imeli več priložnosti za opazovanje v sobotni šoli.
- Način preverjanja predznanja in pridobljenega znanja učencev je zapisan v kurikulumu za posamezno temo.

Izidi evalvacije

- Učenci sporočajo
 - Katera beseda ti prva pride na misel, ko zaslišiš besedi sobotna šola? ... zabava, nekaj novega, super, ustvarjalnost, več znanja, učenje, veselje ...
 - Po posamezni sobotni šoli so se 41 učencem (od 120) odprla nova interesna področja. To je bil eden izmed naših glavnih ciljev.
 - Nekateri izmed učencev dopolnjujejo stavek: »Danes sem se v sobotni šoli zabaval/-a, kot če bi: ... bil/-a na zabavi, hodil/-a v gore, bil/-a med strokovnjaki, sedel/-a za računalnikom, doma spal/-a, odlično pisal/-a test, gledal/-a na mikroskop, kolesaril/-a, cel dan poslušal/-a skupino Offspring, bral/-a Novohlačnike, bil/-a v živalskem vrtu, bil/-a novinar/-ka, bil/-a na morju, v cirkusu, spuščal/-a zmaja, jezdil/-a konja ...«

- Učenci dopolnjujejo stavek: »Želim, da bi današnja sobotna šola trajala _____.«

Odgovori	Frekvenca	%
▪ ravno toliko časa, kot je	51	42 %
▪ dlje časa	64	53 %
▪ krajši čas	5	4 %

Odgovori kažejo, da so bili učenci primerno zainteresirani za vsebino in se niso dolgočasili.

Starši ocenjujejo

Sobotno šolo so dobro sprejeli tudi starši nadarjenih otrok. Skoraj vsem (22 od 23), ki so izpolnili anketo Sobotna šola v očeh staršev, se zdi sobotna šola primerna oblika dela z nadarjenimi. Eden izmed njih se pa ne strinja s časom izvedbe.

Cilji sobotne šole	Rang pomembnosti cilja	Rang doseganja cilja
• poglobiti in pridobivati nova znanja	4	5
• razvijati otrokovo osebnost	4	6
• razvijati specifične talente	7	7
• razširjati otrokove interese	4	2,5
• spodbujati sodelovanje med otroki	6	1
• spodbujati ustvarjalnost	1	2,5
• spodbujati samostojnost in odgovornosti	2	4

Iz odgovorov v preglednici lahko razberemo, da so za starše visoko pomembni cilji sobotne šole spodbujanje ustvarjalnosti ter samostojnosti in odgovornosti. Razhajanje med rangoma doseganja in pomembnosti pri posameznem cilju nam prikaže kakovost opravljenega dela. Sodeč po teh odgovorih smo najbolj uspešni pri doseganju spodbujanja ustvarjalnosti, poglobljanju in pridobivanju novih znanj in razširjanju interesov pri otrocih. Pri teh ciljeh je razlika med rangoma pomembnosti in doseganja cilja majhna. Uspešni smo tudi pri spodbujanju sodelovanja med otroki, vendar starši pomena tega cilja ne postavljajo tako visoko. Nekoliko slabša kakovost programov sobotne šole se po mnenju staršev kaže pri spodbujanju samostojnosti in odgovornosti in pri vplivu na razvoj otrokove osebnosti (Malešević, 2000).

Učitelji mentorji ugotavljajo

- Vsi mentorji timsko poučevanje ocenjujejo z najvišjo oceno. Nekateri izmed njih bodo timski pristop preizkusili tudi pri rednem pouku.

- Mentorji ugotavljajo, da učenci lahko opravijo veliko več dela samostojno. Potrebno je na to navaditi učence in učitelje.
- Nadarjene učence je pri rednem pouku primerno uporabiti kot pomočnike.
- Preverjanje predznanja učencev pred začetkom sobotne šole je koristno. Potrebno pa ga je časovno omejiti.
- V prihodnje bo treba zaradi časovne omejitve zmanjšati obseg novega znanja. Naš cilj ni maksimalno povečevanje obsega znanja, ampak kakovosti znanja (lastnosti, kot so transfer, uporabnost, racionalnost, kritičnost, selektivnost) in spodbuditi interes pri otroku.
- Teme sobotnih šol se ne smejo preveč ujemati z redno učno snovjo.
- Učenci so izredno motivirani pri praktičnem delu in poskusih.
- Uvod v nekatere teme je bila socialna igra, ki je dobro vplivala na oblikovanje skupine in vzdušje v njej.
- Zaradi heterogenosti skupin glede na interes in predznanje učencev se je bilo potrebno sproti prilagajati (Malešević, 2000).

Aktiv sobotne šole

Dosedanja srečanja mentorjev sobotne šole so bila srečanja šolske projektne skupine (naša projektna naloga je bila del razvojnega projekta ZRSS). Letos bomo ustanovili aktiv sobotne šole. Koordinatorica sobotne šole redno pripravlja interno šolsko gradivo in zloženke za mentorje. Ena izmed teh zloženkov vsebuje napotke za razvijanje transferja znanja in spretnosti, citirane iz knjige *Psihologija učenja in pouka* B. Marentič - Požarnik, npr.:

- Učencem jasno predočite cilje (kakšen transfer lahko pričakujejo in njegovo korist).
- Na različnih primerih pokažite, kje je vse določeno pravilo uporabno. Naj ga učenci uporabljajo sami najprej v podobnih, ponavljajočih se problemskih situacijah, nato pa v vse bolj oddaljenih situacijah.
- Kjer je mogoče uporabite primere iz življenja in poklica.
- Isto znanje osvetlite z različnih vidikov in učence spodbujajte k povezovanju spoznanj med predmeti.
- Pozornost posvetite razvijanju prenosljivih medpredmetnih spretnosti (komunikacijske, numerične, socialne, osebne in učne strategije, strategije reševanja problemov, spretnosti uporabe informacijskih tehnologij) in razvijanju spretnosti prenašanja teh strategij v različnih situacijah.
- Učencem ponudite pregledne in močne mentalne modele.

- Učenci naj občasno rešujejo zapletene resnične probleme, kjer ne pomaga algoritmično reševanje po stopnjah oz. po vnaprejšnjem receptu.
- Pred učenci modelirajte reševanje problema (glasno razmišljajte).
- Učencem pomagajte razvijati samozavest in pozitivno stališče do samih sebe.

Cilji dela z nadarjenimi učenci

Najbolj pomembni cilji našega dela z nadarjenimi učenci so:

- Zadovoljiti »posebne potrebe« nadarjenih učencev.
- Posvetiti posebno pozornost nadarjenim, ki jih težje odkrivamo.
- Spodbujati transfer sodobnih učnih metod in izkušenj v redni pouk.
- Uveljaviti mentorski odnos.
- Zadovoljiti »posebne potrebe« nadarjenih učencev
Zaradi občasnega izdvajanja v bolj homogene skupine bodo pred te učence postavljene višje zahteve in hitrejši učni tempo. To bo ugodno vplivalo na razvoj njihove samopodobe, krepilo bo notranjo motivacijo (radovednost, tekmovalnost, širjenje interesov) in ugodno vplivalo na socializacijo.
- Posvetiti posebno pozornost nadarjenim, ki jih težje odkrivamo
Manjšina nadarjenih otrok sodi v heterogeno skupino tistih nadarjenih, ki jih težje prepoznavamo. Med njimi so: kmečki nadarjeni otroci, učno neuspešni otroci, kulturno in socialno prikrajšani otroci, otroci iz okolja brez primerne intelektualne spodbude, otroci priseljencev, otroci z razvojno motnjo, otroci iz družin z neurejenimi medsebojnimi odnosi, vedenjsko problematični otroci.
- Spodbujati transfer sodobnih učnih metod in izkušenj v redni pouk
Zaradi manjšega števila precej motiviranih otrok v skupini in časovne fleksibilnosti pri razporejanju snovi imajo mentorji sobotne šole več priložnosti preizkušati drugačne prijeme poučevanja, kot so: projektno učno delo, eksperimentalno, izkustveno, terensko delo ipd.
- Uveljaviti mentorski odnos
Mentorski odnos teži k čim večji samostojnosti otroka, njegovi čim večji aktivnosti in samostojni izbiri vsebin. Mentor z individualnim pristopom delno skrbi tudi za otrokov osebnostni razvoj. Z metodo portfelja npr. spodbuja metakognitivne procese pri učencu.

KAM NAPREJ?

Pred začetkom vpeljevanja sobotne šole smo anketirali nekatere učitelje naše šole. Vprašali smo jih, kaj jih najbolj motivira za delo z nadarjenimi učenci. Odgovore smo rangirali glede na frekvenco: 1. samo znanje pri učencu, 2. kasnejši uspehi učenca (srednja šola, fakulteta, poklic), 3. delo mentorja kot poklicni izziv in 4. primerna finančna stimulacija. Kaže, da imamo motivirane mentorje nadarjenih učencev.

Na podlagi triletnih izkušenj v sistematičnem in celostnem delu z nadarjenimi učenci smo oblikovali nekaj novih izzivov za prihodnost:

1. K sodelovanju v sobotni šoli vabiti nove učitelje mentorje in stalno bogatiti in izboljševati kurikulum.
2. Bolj sistematično podpirati ustvarjalnost otrok v šoli.
3. Kontinuirano bogatiti kurikule nekatere drugih šolskih dejavnosti, ki formalno ne sodijo

v delo z nadarjenimi, kot so dodatni pouk in interesne dejavnosti.

4. Ponovno aktualizirati akceleracijo nadarjenih učencev na šoli.
5. Otroka še bolj osamosvajati, aktivirati in mu prepuščati odgovornost; učiteljevo aktivnost podrežati učenčevi in vse to graditi v smeri mentorskega odnosa.
6. Delo z nadarjenimi in okolje: Vključevati več zunanjih sodelavcev v dejavnosti sobotne šole. Z odpiranjem sobotne šole v okolje odpiramo v okolje tudi vso šolo.
7. Kompenzirati negativne vplive okolja pri nadarjenih, ki izhajajo iz socialno in kulturno ogroženih družin (pomoč pri pridobivanju štipendij, šolski sklad – donatorstvo, individualni programi) (Malešević, 2000).

LITERATURA IN VIRI

Bezić, T. et al. (1998). *Nadarjeni, šola, šolsko svetovalno delo*. Zavod RS za šolstvo, Ljubljana.

Bezić, T., Ferbežer, I., Jaušovec, N., Artač, S., Skrt - Leban, N. (1998/99). *Gradivo recenzentov razvojnega projekta Spodbujanje razvoja nadarjenih v osnovni šoli*.

Čudina Obradović, M. (1991). *Nadarenost: razumijevanje, prepoznavanje, razvijanje*. Školska knjiga, Zagreb.

Dobnik, B. (1998). *Učiteljeva percepcija lastnosti nadarjenih učencev* (magistrsko delo). Ljubljana.

Ferbežer, I. (1991). Nekateri testne dileme v identifikaciji kulturno prikrajšanih otrok. V: *Sodobna pedagogika*, 1–2.

Ferbežer, I. (1993). Mentorski odnosi. V: *Vzgoja in izobraževanje*, št. 5.

Koncept odkrivanja in dela z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli (predlog). Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, Urad za šolstvo, Ljubljana.

Malešević, T. Projektno učno delo kot sredstvo in cilj odkrivanja in identifikacije nadarjenih otrok. V: *Spodbujanje razvoja nadarjenih otrok v osnovni šoli*. Zavod RS za šolstvo, Ljubljana (2001).

Musitu, G., Garcia, F., Gutierrez, M., Krajnc, I., Pečjak, S. (1998). *Vprašalnik samopodobe – SPA*. Center za psihodiagnostična sredstva, Ljubljana.

Operacionalizacija koncepta odkrivanja in dela z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli (2000). Razširjene programske skupine za svetovalno delo, Zavod RS za šolstvo, Ljubljana.

Požarnik - Marentič, B. (2000). *Psihologija učenja in pouka*, DZS, Ljubljana.

